

Akademik Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi (AJESS Journal)

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çok Kültürlü Eğitime Bakış Açıları

Social Studies Teachers' Perspectives on Multicultural Education

İrem YILDIRIM^{ORCID}, Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, iyildirimergun@gmail.com

Makale Tarihiçesi/Article History

Geliş/Received: 23/03/2025 Düzeltme/Revision: 11/04/2025 Kabul/Accepted: 28/05/2025

Abstract

Multiculturalism is a situation that takes place in our country as in many countries in the world. For this reason, answers are sought to the questions of whether or not multicultural education should be given in our country or if it should be given, how it should be given. In this context, the general purpose of this study is to determine the perspectives of Social Studies teachers on multicultural education. In line with this general purpose, 12 Social Studies teachers from different ethnic backgrounds were included in the study using purposive and criterion sampling. Since the attitudes of Social Studies teachers will be examined in depth with fewer participants, qualitative research method was used in the study. Descriptive analysis method was used to analyze the data. The analysis of the data started with the transcription of the audio recordings, all of the texts were read and the general framework was observed. According to the findings of the research, participants predominantly think that multicultural education is necessary. However, there are misconceptions about the definition of multicultural education. Social Studies teachers stated that the aims of multicultural education include respect for differences, reinforcing unity and solidarity, creating a common and higher identity, and gathering universal elements under a single roof. They also stated that multicultural education can be conveyed through museum visits, cooperative learning, doing and experiencing. Social Studies teachers generally do not consider themselves competent in providing multicultural education. They also stated that multicultural education would contribute to the education system of our country. They also think that multicultural education should be given in the social studies course.

Keywords: Multiculturalism, Multicultural education, Social studies teachers

Öz

Çok kültürlülük, dünyada birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de yer alan bir durumdur. Bu nedenle ülkemizde çok kültürlü eğitim verilmeli mi? yoksa verilmemeli mi? ya da verilirse ne şekilde verilmeli? sorularına cevap aranmaktadır. Bu bağlamda Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime bakış açılarını belirlemek araştırmanın genel amacını oluşturmaktadır. Bu genel amaç doğrultusunda, amaçlı örnekleme kullanılarak farklı etnik kökenlere sahip 12 Sosyal bilgiler öğretmeni araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmada, Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tutumları daha az katılımcıyla derinlemesine inceleneceği için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise betimsel analiz yöntemi gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizine ses kayıtlarının metne geçirilmesi ile başlanmış, yazılan metinlerin tümü okunmuş ve genel çerçeve görülmüştür. Araştırma bulgularına bakıldığında, katılımcılar ağırlıklı olarak çok kültürlü eğitimin gerekli olduğunu düşünmektedir. Bununla birlikte çok kültürlü eğitimin tanımına ilişkin yanlışlar olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri; farklılıklara saygıyı, birlik beraberliğin pekiştirilmesini, ortak ve üst kimlik oluşturmaya, evrensel öğelerin tek bir çatı altında toplanmasını çok kültürlü eğitimin amaçları olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca çok kültürlü eğitimin müze gezileriyle, iş birlikli öğrenme yoluyla, yaparak ve yaşayarak aktarılabilirliğini belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenleri genel itibarıyla çok kültürlü eğitimin verilmesi konusunda kendilerini yeterli görmemektedir. Bunun yanı sıra çok kültürlü eğitimin, ülkemizin eğitim sistemine katkı sağlayacağını belirtmişlerdir. Ayrıca çok kültürlü eğitimin sosyal bilgiler dersi içerisinde verilmesi gerektiğini düşünmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Çok kültürlülük, çok kültürlü eğitim, sosyal bilgiler öğretmenleri

Atf için: XXX, X. (2025) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime bakış açıları, *Akademik Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi (AJESS Journal)*, 2(1), 38-52. doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15553594>

Giriş

Kültür kavramını kökenine baktığımızda Latince “colere” kökünden gelen “cultura” sözcüğünden kullandığımız kelimeler içerisinde yerini almıştır.” Colere “ kelimesi işlemek, süslemek anlamına gelirken bu kökten türetilen “cultura” kelimesi ekin anlamına gelmektedir. Roma döneminde mera alanlarının işlenerek tarla haline getirilmesi olayına “agri cultura” denmektedir. O dönemde “kültür” kavramının ham halde olan bir maddenin işlevsel hale getirilmesi anlamında kullanıldığını görmekteyiz. Günümüzde de kültür çevresi, kültür tarihi, toplum kültürü, egemen kültür birçok alanda kullanılmaktadır (Akpınar & Genç, 2017). Sözlük tanımına baktığımızda ise kültür, toplum içerisindeki tutum ve davranışları şekillendiren maddi ve manevi öğelerin tümüdür (Özan & Şengür, 2017). Aynı zamanda toplumların yüzyıllar boyunca yaşayabilmelerini sağlayan unsur kültürel kimlikleridir.

Çok kültürlülük; ırk, etnik yapı, dil, cinsel yönelim, cinsiyet, yaş, sosyal sınıf farklılıkları, eğitim, dinsel yönelim ve diğer kültürel boyutların farkına varılmasını tanımlayan bir kavramdır. Farklı kültürel değerlerin korunması ve yaşatılması anlayışını benimsemektedir. Ancak bu söylemin yanı sıra çok kültürlülüğe ilişkin eleştirel bakış açıları da alan yazında kendini göstermektedir (Başbay & Bektaş, 2009). İnsanlığın toplum halinde yaşamaya başladığı dönemden beri çok kültürlülük, her ne kadar kavram olarak ortaya çıkmış olmasa da var olmuştur. Çünkü bir arada yaşayan insanların kültürlerinin birbirinden bağımsız olması mümkün değildir. Benzer kültürler arasında toplumsal ilişkiler de benzer olduğu için uyum sağlamak kolayken, yabancı kültürlerle uyum aşaması daha uzun süreç gerektirmektedir (Mercan, 2016). Çok kültürlülüğün, farklılıkların toplumsal birlik üzerindeki etkileri; farklılık olmaksızın birlik, kültürel baskı ve kaos ile sonuçlanır. Birlik olmaksızın farklılık ise bir ulus devletinin çatlamasına yol açar. Çok kültürlü demokratik bir ulus devletinde farklılık ve beraberlik, kibar bir dengede birlikte var olmalıdır (Demir, 2012). *Çok kültürlü eğitim* bir düşünce, bir eğitim reformu ve bir süreçtir. Farklı ırk, etnik yapı ve sosyal gruplardan gelen tüm öğrenciler için eşit eğitim fırsatları oluşturmaya çalışır ve bunun için de tüm okul ortamını değiştirmeye, yeniden yapılandırmaya uğraşır. Çok kültürlü eğitim içerisinde farklılıkların kendi dil, din, kültür, etnik unsurlarını koruma ve yaşatma anlayışı varken aynı zamanda yaşadıkları toplumda var olan baskın kültürü de benimseme anlayışı vardır. Evrensel bir bakışla tüm kültürleri saygı ve eşit yaklaşım hedeflenmektedir (Kaya, 2014). Farklı kültürlerin değerli hale gelmesi ise ancak eğitimle sağlanabilir. İşte bu noktada karşımıza çok kültürlü eğitim çıkmaktadır. Birçok gelişmiş ülke kendi eğitim sistemi içerisinde çok kültürlü eğitimi uygulamaktadır. Çok kültürlü eğitim, farklı kültürlerden gelen bireylere fırsat eşitliğinin sağlanmasının yanında birçok eksik noktayı da düzeltmek için çabalar (Bulut & Başbay, 2014). Çok kültürlü eğitim konusundaki en önemli önyargılardan birisi onu sadece etnik veya dini sorunlarla ilgili bir eğitim olarak görmektir. Oysaki çok kültürlülük, kültürel farklılık kavramının bünyesinde taşıdığı bütün değişkenlerle ilgilenir (Aydın & Damgacı, 2013). Öte yandan, kültürel ve dilsel çeşitliliği resmi olarak kabul eden ve eğitim programlarını buna göre düzenleyen ülkelerde dahi öğretmen yetiştirme en tartışmalı konuların başında gelmektedir. Zira çok dilli ve kültürel açıdan çoğulcu bir eğitim anlayışı ile öğretmen yetiştirmek, eğitim süreçlerinin tüm unsurlarının gözden geçirilmesini ve kullanılan yöntemlerin sürekli sorgulanmasını gerektirmektedir.

Çok kültürlü eğitim bilginin doğasına ilişkin kuram ve yaklaşımlardan da destek almaktadır. Çok kültürlü eğitim hareketinin temeli sosyal yapılandırıcı kuramlara dayanır. Bu yönüyle yapılandırıcı yaklaşımla çok kültürlü eğitim arasında kavramsal ve mantıksal ilişki söz konusudur. Her iki yaklaşım da doğrunun bağlamsal olduğu, bilgi yapılandırmasının sosyo-kültürel çevrenin etkisinde olduğu, farklılıkların önemli ve değerli olduğu, dolayısıyla eşit saygıyı hak ettiği ilke ve değerlerini esas alır. Görüleceği üzere, çok kültürlü eğitimin temeli bilginin doğasından insan hakları anlayışına, küresel eğitim, farklılık ve çoğulculuk gibi etik ve demokratik değerlere dayanmaktadır (Yazıcı vd., 2009).

ABD’de, Öğretmen Eğitimi Ulusal Akreditasyon Kurulu (NCATE) “Farklı Öğrencilerle Çalışma Deneyimleri”ni öğretmen eğitimindeki altı temel standarttan biri olarak kabul etmektedir. Çok kültürlü eğitim; Amerika Birleşik Devletleri Anayasası ve BM tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi gibi çeşitli belgelerde kabul edilen; özgürlük, adalet, eşitlik, hak ve insan şerefi ülküsü üzerine inşa edilmiş felsefi bir kavramdır (Karaçam & Koca, 2012). Bu bağlamda, tüm öğretmen eğitimi veren programların çok kültürlü eğitim konusunda dersler içermesi gerekmektedir (Başbay & Bektaş, 2009).

Çok kültürlü eğitim uygulamaları ile gerçekleştirilmesi mümkün olan ihtiyaçların ortaya çıkması; çok uluslu ülkelerde çok kültürlü eğitim programlarının okul öncesi sınıflardan başlayarak uygulanmasına zemin hazırlamıştır. Bu gelişmelerle ilişkili olarak bazı ülkelerde çok kültürlü eğitimin üniversitelerde ders olarak okutulması gündeme gelmiştir. Farklı kültürel ve etnik yapıdaki grupların birlikte yaşadığı Amerika’daki bazı üniversiteler ise öğrencilerin çok kültürlü eğitim ile ilgili dersler almalarını istemektedirler. Bütün bu gelişmeler, özellikle son 20 yılda dünyadaki çok kültürlü eğitim uygulamalarında artış olduğunu bizlere göstermektedir (Demir, 2012).

Çok kültürlü eğitimin amaçlarına bakıldığında öğrenci odaklı olduğu görülmektedir. Çok kültürlü eğitim öğrenciye dayalı bir eğitim olduğundan dolayı verilecek eğitimin niteliği ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir (Polat, 2009). Fırsat eşitliğinin sağlanması ve öğrencilerin sosyal gelişmelerinin desteklenmesi ancak öğrencilerin

farklılıklarına duyarlı olarak ve sınıfta demokratik bir ortam oluşturularak gerçekleştirilebilmektedir (Kahraman & Sezer, 2017). Türkiye’de öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili bilgi, beceri ve değerlerin önemli bir kısmı Sosyal Bilgiler dersi yoluyla kazandırılmaya çalışılmaktadır. Vatandaşlık eğitiminde bir araç olarak görülen bu dersin en önemli görevlerinden biri çok kültürlü dünyada etkin vatandaş yetiştirmek üzere eğitim vermektir. Sosyal Bilgiler Dersine ait geçmiş öğretim programlarında görülen tek kültürlü eğitim günümüz için düşünüldüğünde etkisini yitirmiştir. Küreselleşme ve onun içinde yer alan çok kültürlülük ve çok kültürlü eğitim 2005-2006 yılında öğretim yılında uygulamaya konulan yeni ilköğretim programlarına yansıtılmıştır. Bu yansıtmanın en iyi örneği olacak ders ise Sosyal Bilgilerdir (Keskin & Yaman, 2014).

Çok kültürlü eğitim öğretmenleri yetiştirme sürecinde kullanılmalıdır. Türkiye yapısı itibariyle farklı kültürlerin yaşadığı bir ülke olduğu için farklılıklara karşı duyarlı olmak önemlidir. Eğitim sistemi içerisinde kültürel esnekliğin sağlanması, değerlere dayalı içerik ve uygulamaların yer alması bu süreci kolaylaştıracaktır. Buna bağlı olarak çok kültürlü eğitimi uygulayacak öğretmenlerin fırsat eşitliğini sağlama, sorgulama becerisi, ön yargıdan uzak olma, bütünleştirici yaklaşma gibi özelliklerle harmanlanmış olması gerekir (Kaya, 2014). Yine uygulama bağlamında ülkemizde çok kültürlü eğitim müfredatına yönelik yeni politikalar geliştirilmelidir. Öğretmenler, okul müdürleri ve eğitim sisteminde yer alan diğer meslek gruplarının üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmesi gerekmektedir. Öğretmenler çocuğun eğitiminde anahtar rol oynadığından, özellikle öğretmenlerin çok kültürlü eğitime yönelik düşünce ve tutumlarının çok kültürlü eğitim uygulamalarına etkisinin olabileceği düşünülmektedir (Demircioğlu vd., 2016). Bunun yanı sıra ülkemizde farklılıklara olumlu açıdan bakılıp toplumların aidiyet duyguları sağlandığında bireylerin çalışma, eğitim, demokrasiye katılım gibi konularda bağlılıkları daha da artacaktır. Sosyal adalet ilkesi gereği, toplumda yaşayan bireylerin ayrıştırılmadan özgür ve güvenli bir biçimde yaşamalarını sağlamak esastır. Sosyal adalet ilkelerine bağlı öğretmenler sınıf içinde hoşgörü anlayışına bağlı etik davranışlar sergileyen öğrencilerin artmasını ve okullarda çeşitlilikten kaynaklı ayrımcılığa sebep olan olayların azalmasını sağlayacaktır (Demirdağ, 2019).

Çok kültürlü eğitime erken yaşlarda başlanması bireylerin duygusal, sosyal ve düşünme becerilerinin şekillenerek günümüz dünyasına uyum sağlamasında faydası olacaktır. Sınıf içerisinde başarının elde edilebilmesi için öğretmenlerin farklılıkları dikkate alarak dersleri işlemesi gerekir. Farklılıkların göz ardı edilmesi durumunda öğrenciden istenen başarı elde edilemez. Öğrencinin sınıf içerisinde yaratıcı özelliğinin geliştirmesine fırsat vererek farklı kültürlerle karşı yaklaşımını içselleştirmek duyarlılıklarını arttırmada etkili olacaktır (Akkaya, vd., 2018).

Yenilenen öğretim programına bakıldığında bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulmuş ve öğretmenlerin çok kültürlülük konusunda bilgiye ihtiyacı olduğu belirtilmiştir. Bir ülkenin eğitim sistemi bireylerin kültürlerini yansıtmasında temel etken olarak görülmektedir (Tonbuloğlu vd., 2014). Eğitim sistemimizin amacı da ayrıştırmak değil aksine birleştirip bütünleştirmektir. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersinde yer alan ve doğrudan verilecek değerler arasında farklılıklara saygı ve hoşgörü yer almaktadır. Farklılıklara saygının temelinde; insanları bir özelliğine göre yargılamamak, herkesin kendi doğruları ve gerçekliği çerçevesinde yaşadığının farkında olmak ve farklılıkları birer zenginlik olarak görmek yatar. Hoşgörü ise kişinin kendisine aykırı gelse de farklılıkları anlayışla karşılayabilme yetisidir. Bununla birlikte bu değerlerimiz geçmişten günümüze bizi yansıtan birer ayna gibidir. Bu nedenle de çocuklara küçük yaşta kazandırılması gereken en önemli değerlerdendir. Bu değerleri benimseyebilmenin temeli de çok kültürlü eğitimden geçer.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tutumlarının ve düşüncelerinin derinlemesine incelendiği bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmaların odak noktası bir grup bireyin durumlarını, duygularını, algılarını, tutumlarını, değerlerini, inançlarını ve deneyimlerini anlamak, açıklamak, incelemek, keşfetmek ve netleştirmektir (Kumar, 2011). Nitel araştırmalarda gözlem, görüşme, doküman ve söylev analizi gibi veri toplama tekniklerinin kullanılır. Nitel araştırmalar insana ilişkin algı ve olayların, sosyal gerçeklikte ve doğal ortamında derinlemesine incelenmesini esas alır. Ayrıca nitel araştırmalar, ele aldığı problemi kendi bağlamında yorumlayıcı bir yaklaşımla inceler ve olay ya da olguları yorumlarken insanların onlara atfettiği anlamlara odaklanır. Bununla birlikte araştırmacı odaklı bir inceleme sürecini içerdiğinden nitel araştırmalar büyük ölçüde öznel ve araştırmacının kişisel görüşlerinden etkilenebilir (Baltacı, 2019).

Evren ve Örneklem

Bu çalışmada katılımcılar amaçlı ve kriterli örnekleme kullanılarak belirlenmiştir. Katılımcılar; Şanlıurfa ilinde, ortaokullarda görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenleri arasından seçilmiştir. Katılımcılar, farklı etnik kökenden; Türk, Arap, Kürt ve Zaza olarak belirlenmiştir. Görüşme öncesinde katılımcılar, araştırma soruları ve süreç hakkında bilgilendirilmişlerdir. Bilimsel araştırma etiği gereği katılımcıların kimlikleri gizli tutulmuştur. Bu nedenle araştırmaya katılan Sosyal bilgiler öğretmenlerine Katılımcı 1- Katılımcı 12 arasında rumuzlar verilmiştir. Katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılar

Rumuz	Cinsiyet	Etnik Köken	Mezun Olunan Fakülte
Katılımcı 1	Erkek	Kürt	Eğitim Fakültesi
Katılımcı 2	Erkek	Türk	Eğitim Fakültesi
Katılımcı 3	Erkek	Türk	Eğitim Fakültesi
Katılımcı 4	Erkek	Zaza	Eğitim Fakültesi
Katılımcı 5	Kadın	Kürt	Eğitim Fakültesi
Katılımcı 6	Erkek	Türk	Eğitim Fakültesi
Katılımcı 7	Erkek	Arap	Eğitim Fakültesi
Katılımcı 8	Kadın	Türk	Eğitim Fakültesi
Katılımcı 9	Erkek	Kürt	Eğitim Fakültesi
Katılımcı 10	Erkek	Arap	Eğitim Fakültesi
Katılımcı 11	Erkek	Kürt	Eğitim Fakültesi
Katılımcı 12	Kadın	Zaza	Eğitim Fakültesi

Verilerin Analizi

Verilerin toplanmasında açık uçlu soruların yer aldığı yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme, toplumbilimcilerin sık sık başvurdukları bir tekniktir. Bilgi alınacak kişilerle karşılıklı konuşma şeklinde yapılır. Yüz yüze bir ilişkiye dayanması, verilerin elde edilmesinde açıklık ve kesinlik kazandırır. Konuyu daha fazla aydınlatmak için yeni sorular sorma olanağı vardır (Seyidoğlu, 1993). Bu bağlamda sorular oluşturulurken araştırmalar yapılmış, uzman görüşü alınmış ve veri toplama sürecinde katılımcılara sorulmak üzere 13 adet görüşme sorusu hazırlanmıştır. Soruların hazırlanmasının ardından uzman görüşü doğrultusunda bazı soruların içeriğinin birbirine benzemesi nedeniyle soru sayısı 9'a düşürülmüştür. Diğer 4 soru ise içeriğiyle ilişkili olduğu sorunun ardına, öğrenilmek istenen görüşün derinlemesine incelenebilmesi amacıyla sonda soruları şeklinde eklenmiştir. Katılımların izniyle görüşmeler ses kaydına alınmıştır. Fakat konunun hassasiyeti nedeniyle katılımcılardan biri sesinin kayıt altına alınmasını kabul etmediği için, bilimsel gerçekliği arttırmak amacıyla soruları yazılı olarak cevaplaması sağlanmıştır.

Veri analizlerine ortalama 25 dakikalık ses kayıtlarının metne geçirilmesi ile başlanmıştır. Yazılan metinlerin tamamı okunmuş ve bu doğrultuda genel çerçeve görülmüştür. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada, tablo şeklinde kodlara da yer verilmiştir. Bu yaklaşıma göre elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir. Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilir. Bu analiz yönteminde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde betimlenmesidir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır. Neden-sonuç ilişkileri incelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Her bir metin için, katılımcıların ifade etmek istedikleri görüşlerin yetersiz kaldığı durumlarda ise kodlar kullanılmıştır. Bu kodlardaki benzerlik ve farklılıklar gruplandırılarak temalar oluşturulmuştur.

Araştırmanın Etik İzinleri

Bu makalede araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi yazım kurallarına, dergi etik kurallarına ve yayın ilkelerine uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazara aittir. Makalenin uygulama izni ilgili kurum tarafınca 24.10.2018 tarih 26292541-44-E.2020027 sayılı kararı ile alınmıştır.

Öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler analiz edilerek ana temalar oluşturulmuştur. Oluşturulan bu temalar, araştırmanın ana problemi ve alt problemleri doğrultusunda hazırlanan sorulara sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdiği ifadeler doğrultusunda biçimlenmiştir.

Kategoriler; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çok kültürlü eğitim hakkındaki düşünceleri, çok kültürlü eğitimin tanımına ilişkin algıları, çok kültürlü eğitimin amaçları hakkındaki görüşleri, çok kültürlü eğitimin uygulanış biçimi hakkındaki görüşleri, çok kültürlü eğitim konusunda bilgi ve beceri açısından yeterlilikleri, çok kültürlü eğitimin ülkemizin eğitim sistemine ve ülkemizin yapısına uygunluğu hakkındaki görüşleri, çok kültürlü eğitim alanında yapılması gerekenlere dair önerileri biçimindedir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çok Kültürlü Eğitim Hakkındaki Düşünceleri

Bu kategoride çok kültürlülükle ilgili katılımcılara “*Çok kültürlü eğitim hakkında ne düşünüyorsunuz?*” sorusu sorulmuştur. Katılımcılar çok kültürlü eğitim hakkında ağırlıklı olarak çok kültürlü eğitimin gerekli olduğuna ilişkin cevaplar vermiştir.

Gerekliğinin sebebi olarak; günümüz dünyasının küreselleşen bir dünya haline gelmesi, ülkemizin demografik yapısının farklı olması, tarihte Anadolu’da yaşayan farklı kültürlerin yer alması, ülkemizin farklı bölgelerinde farklı kültürlerin yaşaması, tüm kültürlerin eşit olduğu düşüncesiyle çok kültürlü eğitimin gerekli olduğuna dair ortak bir yargı ortaya çıkmıştır. Katılımcıların verdiği cevaplar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Katılımcılara göre çok kültürlü eğitim verilmesinin nedenleri

Çok kültürlü eğitim verilmesinin sebepleri	Katılımcılar
Coğrafi bölgelerimizdeki farklılıklar	Katılımcı 4, Katılımcı 5, Katılımcı 6, Katılımcı 7, Katılımcı 10
Küreselleşen dünya	Katılımcı 3, Katılımcı 8, Katılımcı 11
Tarihte Anadolu’da yaşayan farklı kültürler	Katılımcı 12
Demografik farklılıklar	Katılımcı 10
Tüm kültürlerin eşit olması	Katılımcı 8

Tabloda coğrafi bölgelerimizdeki farklılıklar kodlamasıyla ilgili alıntılara bakılacak olursa; Katılımcı 4: “*Gerek ülkemize gerek de bölgelerimize baktığımızda farklı bir coğrafi yapı, farklı kültürler olduğunu görüyoruz. Bu da buralar hakkında bilgi sahibi olmamızı zorunlu kılıyor*” ifadesiyle, çok kültürlü eğitimin verilmesinin nedenlerinden birinin bölgeler arası farklılıklar olduğu görüşünü belirtmiştir. Katılımcı 5: “*Yüzyıllardır yaşadığımız çevre bünyesinde farklı iklimleri, buna bağlı olarak farklı yaşayış tarzlarını bize sunuyor. E böyle farklılıklar varken çocukların da bunları bilmesi, öğrenmesi gerekiyor.*” İfadelerini kullanarak coğrafi farklılıkların, çok kültürlü eğitimi gerekli hale getirdiğini belirtmiştir.

Çok kültürlü eğitimin verilmesinin nedeni olarak küreselleşen dünya cevabını veren katılımcılardan gelen alıntılara bakacak olursak; Katılımcı 3: “*Hocam çok kültürlü eğitim küreselleşen dünyada farklı etnik kökenlerden, inançlardan, mezheplerden olan insanlar olduğu için çok kültürlü eğitimi normal karşılıyorum. Çünkü tek tip eğitimin insanı tekleştireceğini, monoton bir hale getireceğini ama çok kültürlü eğitim verdiğimiz zaman o insanların bir toplum olarak bir millet olarak kaynaştıracağını düşünüyorum. Çünkü küreselleşen dünyada, milletler değil dünya vatandaşı vardır.*” Bu bağlamda farklı inanç ve mezheplerden insanlar ifadesini kullanan katılımcı tek tip vatandaş yetiştirmenin kişiyi monotonlaştıracağını belirtmiştir.

Tabloda verilen kodlardan biri de geçmişte ve günümüzde Anadolu’da yaşayan farklı kültürler olmuştur. Katılımcı 12: “*Tarihimize ve günümüze baktığımız zaman Anadolu topraklarına geldiğimiz dönemden bu zamana kadar topraklarımızda farklı dillere, dinlere, mezheplere ait milletler ya da vatandaşlar yaşamıştır. Bu sebeple şu anda ülkemizde bu var olan bir durumsa bu eğitim verilmedi.*” Geçmişte olduğu gibi günümüzde de farklı kültürden insanların, ülkemizde yaşaması sebebiyle, çok kültürlü eğitimin gerekli olduğuna vurgu yapmıştır. Katılımcı 11, Farklı kültürlerin öğrenciler tarafından öğrenilmesinin bir zenginlik olduğunu ve öğrencilerin ufuklarının açılmasına sebep olacağını söylemiştir. Katılımcı 12, ülkemizde var olan kültürel çeşitlilik gerçekliğinin eğitime yansması gerektiğini söylemiştir. Katılımcı 3: “*Hocam çok kültürlü eğitim bir ülkede farklı etnik kökenlerden, inançlardan, mezheplerden olan insanlar olduğu için çok kültürlü eğitimi normal karşılıyorum. Çünkü tek tip eğitimin insanı tekleştireceğini, monoton bir hale getireceğini ama çok kültürlü eğitim verdiğimiz zaman o insanların bir toplum olarak bir millet olarak*

kaynaştıracağını ve eşitliği sağlayacağını düşünüyorum.” Bu bağlamda katılımcı çok kültürlü eğitimin öğrencileri tekdüzelikten çıkaracağını ve kaynaştıracağını düşünmektedir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çok Kültürlü Eğitimin Tanımına İlişkin Algıları

Katılımcıların çok kültürlü eğitimin tanımına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla *“Çok kültürlü eğitimi nasıl tanımlarsınız?”* sorusu sorulmuştur. Katılımcıların bir kısmı çok kültürlülük ile çok kültürlü eğitimi birbirine karıştırmıştır. Doğru tanımı tam olarak yapan katılımcı olmamış fakat nispeten doğru cevaplayan katılımcılar olmuştur. Görüşme yapılan öğretmenlerden elde edilen veriler;

Katılımcı 1 *“Çok kültürlü eğitimi her bölgeye ait yani daha doğrusu bölgelere göre farklı eğitimlerin verilmesi kamusundayım.”* İfadesiyle çok kültürlü eğitimin tanımını bilmediğini ve tanımı kendi görüşüne göre cevapladığı anlaşılmaktadır. Katılımcı 3 çok kültürlü eğitimin tanımını yapamamakla birlikte bu eğitimin nasıl verilmesi gerektiğine ilişkin düşüncelerini ifade etmiştir. Bu bağlamda çok kültürlü eğitimin bir seçmeli ders olarak verilebileceğini ifade etmiştir. Verdiği cevaplar Katılımcı 3’ün çok kültürlü eğitimin tanımına ilişkin algısının düşük olduğunu göstermektedir. Yine benzer şekilde Katılımcı 7 çok kültürlü eğitimin tanımını yapmamış, ülkemizde çok kültürlü bir ortam olması gerektiğini şu ifadelerle belirtmiştir; *“Çok kültürlü eğitim aşırıya kaçmayacak şekilde insanların kültürlerini yaşamaları gerekiyor ama bunu diğer çoğunluğun da alanını kısıtlamayacak şekilde, onları rahatsız etmeyecek şekilde olması gerektiğini düşünüyorum.”* Yine benzer şekilde Katılımcı 11 *“Çok kültürlü eğitim farklı ırkların, farklı kültürlerin farklı din, mezheplerin bir arada yaşadığı bir ortamı olarak tanımlayabilirim.”* diyerek çok kültürlü ortamın tanımını vermiştir ancak kültürel farklılıklardan bahsetmesi tanıma yaklaştığını göstermektedir. Katılımcı 4 daha çok, çok kültürlü eğitimde dil üzerinde durmuş ve *“Çok kültürlü eğitim bana sorarsanız zenginlik kapsayan farklı farklı özellikler taşıyan bir eğitimdir.”* ifadesi yine çok kültürlü eğitim algısının eksik olduğunu göstermektedir. Katılımcı 2, Katılımcı 6, Katılımcı 8 ve Katılımcı 12 birbirine benzer cevaplar vererek çok kültürlü eğitimin farklı din, dil, ırk, mezheplerin eğitiminin verilmesi şeklinde belirtmiştir. Yapılan tanımlara bakıldığında, katılımcıların çok kültürlü eğitimin tanımı konusundaki algılarının yetersiz olduğu görülmektedir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çok Kültürlü Eğitimin Amaçları Hakkındaki Görüşleri

Çok kültürlü eğitimin amaçları hakkındaki düşüncelerini öğrenmek için katılımcılara; *“Çok kültürlü eğitimin amaçları neler olmalıdır?”* sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılar çok kültürlü eğitimin amaçlarını olumlu taraflarını belirterek açıklamıştır. Katılımcılar bu soruya benzer cevaplar vermiştir. Katılımcılar genelde; farklı kültürleri öğrenme, farklılıklara saygı duyma, farklılıkları hoşgörü ile karşılama, evrensel öğretilerin bir çatı altında toplanması, ortak kültür oluşturma, farklı bakış açıları kazandırma, birlik ve beraberliğin pekiştirilmesi, insanları bir üst kimlikte birleştirme gibi amaçları olması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcıların görüşlerinden yola çıkarak çok kültürlü eğitimin amaçları Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Çok kültürlü eğitimin amaçları

Çok Kültürlü Eğitimin Amaçları	Katılımcılar
Farklı kültürleri öğrenme	Katılımcı 12, Katılımcı 3, Katılımcı 2, Katılımcı 9
Farklılıklara saygı duyma	Katılımcı 11, Katılımcı 5, Katılımcı 9
Farklılıkları Hoşgörü ile Karşılama	Katılımcı 11, Katılımcı 5, Katılımcı 9
Evrensel öğretilerin Bir Çatı Altında Toplanması	Katılımcı 6
Ortak Kültür Oluşturma	Katılımcı 1
Farklı Bakış Açuları Kazandırmak	Katılımcı 8
Birlik ve Beraberliğin Pekiştirilmesi	Katılımcı 12
İnsanları Bir Üst Kimlikte Birleştirmek	Katılımcı 10

“Farklı kültürleri öğrenme” kodlamasına bakacak olursak; Katılımcı 2: *“Aslında amacı başta belirttiğimiz gibi, kültürün eğitime yansımaları derken amaç olarak da yani o eğitimi verdiğimizde öğrencilerin bunun farkında olması yani yaşadığı yerin çok kültürlü bir yer olduğu, insanların farklı olduğu ne bileyim işte kadın-erkek olduğu, kadın erkek farklı olduğu işte ırk olarak işte Araptır, Türktür, Kürttür farklı farklı ırktan geldiği, bu topraklarda daha önce böyle insanların bir arada yüzyıllar boyunca ki Osmanlı Devleti örneğini verebiliriz, geldiğini bilmeli.”* Bu bağlamda geçmişte ve günümüzde farklı kültürlerin olduğunu ve öğrencilerin bunun farkında olması gerektiğini belirtmiştir. Çok kültürlü eğitimin amaçlarını “farklılıklara saygı” ve “farklılıkları hoşgörü ile karşılama” ifadesi ile açıklayan Katılımcı

5: “Çok kültürlü eğitimin amacı farklı din, dil, ırk ve kimlikten öğrencilere saygı duymak, onlara ait özellikleri bu eğitime taşıyarak eğitim-öğretim sürecini zenginleştirmektir.” İfadelerini kullanarak, çok kültürlü eğitim ile birlikte kazanılacak farklılıklara saygı değerinin, aynı zamanda öğrenme sürecini de zenginleştireceğini belirtmiştir. “Evensel öğretilerin bir çatı altında toplanması” gerektiğini ifade eden Katılımcı 6, çok kültürlü eğitimin titiz bir çalışma gerektirdiğini ifade etmiştir. Özellikle çok kültürlü eğitim verilirken İslam inancının korunmasının gerekliliğini vurgulamıştır. Çok kültürlü eğitim verilecekse kültürlerin önemli değişimleri ve olaylarının örnek verilebileceğini belirten Katılımcı 6: “Çok iyi misaller var. Mesela Mevlana Celalettin Rumi’nin misal değişimleri var. O örf, adeti, ahlakı, güzel değişimleri, hikayeleştirerek anlatması, aynı onun gibi diğer kültürlerdeki bu timsal çok güzel yazılımları işte çok güzel hikayeleri, olayları paylaşabiliriz. Güzel bir titizlikle ama yine kendi kültürümüze çerçevesinde kalarak yapılmalı.” İfadesiyle görüşünü örneklendirmiştir. “Ortak kültür oluşturma” kodlamasına baktığımızda Katılımcı 1: “Çok kültürlü eğitimin amaçları bence herkesi kapsayacak türde olmalıdır. Hiç kimseyi dışarıda bırakmayacak tarzda ortak kültürlerin ve ortak amaçların belli bir başlık altında verilmesi ve onun dışında diğer kazanımların bölgeler arasında farklılık göstermesi gerektiğine inanıyorum.” Diyerek derslerin içindeki kazanımlardan kültür ile ilgili olan konuların ortak bir çerçevede ele alınması gerektiğini ifade etmiştir. Ancak ‘ortak’ ifadesi çok kültürlü eğitim ile çelişmektedir. “Farklı bakış açıları kazandırma” kodunu açıklayacak olursak; Katılımcı 8: “Bana göre bunun amaçları öğrencilerin tek bir doğru üzerinde gitmeyip farklı bakış açıları kazanmalarındır.” Öğrencinin farklı kültürleri öğrenmesinin, kendisine farklı bakış açıları kazandıracağını vurgulamıştır. Çok kültürlü eğitimin amaçlarını “insanları bir üst kimlikte birleştirmek” olduğunu ifade eden Katılımcı 10: “En önemli amacı bence insanları bir arada tutmak. Bir diğer amacı globalleşen dünyanın sınırları kalkarken, işte dünya tek bir ülke haline gelirken. Örnekleri çoktur işte Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler, Şangay beşlisi vs. Yani insanları doğal yapıları içinde, insanları kendi gerçeği içerisinde bir arada tutmanın en doğal yolu olarak çok kültürlü eğitim karşımıza çıkıyor ki bence en önemli amacı budur.”

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çok Kültürlü Eğitimin Uygulanış Biçimi Hakkındaki Görüşleri

“Çok kültürlü eğitim öğrencilere nasıl verilmelidir?” sorusuna en sık verilen cevaplar; öğrencilerin kaynaştırılması, farklı kültürleri öğretme, yakından uzağa ilkesi ile öğrenme, öğrencinin yaşamına yansıtma, drama çalışması, öğrenci değiştirme programları, farklı kültür sınıfları oluşturma, işbirlikli öğrenme, materyal kullanma, müze gezileri, ortak değerler araştırmacı tarafından kod olarak kullanılmıştır. Katılımcıların verdiği cevaplar Tablo 4’te gösterilmiştir:

Tablo 4. Çok kültürlü eğitimin öğrencilere nasıl verilmesi gerektiğini içeren görüşler

Görüşler	Katılımcılar
Farklı kültürleri öğretme	Katılımcı 5, Katılımcı 3, Katılımcı 6, Katılımcı 12, Katılımcı 7
Materyal kullanma	Katılımcı 3, Katılımcı 11, Katılımcı 12
Müze gezileri	Katılımcı 8, Katılımcı 11
Ortak değerler	Katılımcı 10, Katılımcı 5
Yakından uzağa tekniği ile öğrenme	Katılımcı 1
Öğrencinin hayatına yansıtma	Katılımcı 10

En fazla verilen cevaplardan oluşturulan “farklı kültürleri öğretme” kodunu açacak olursak; Katılımcı 3:” Önce çocuklara kültürü, çocuğun seviyesine, hazır bulunuşluk seviyesine uygun olarak, çocuğun anlayabileceği bir dille kültürün tanımı önce yapılmalı. Ondan sonra çocuklara biz ülke olarak farklı etnik kökenlerden, inançlardan geldiğimiz için çocuklara bu anlatılmalı ve her etnik kökenin kendine ait bir inancı, geleneği, göreneği atıyorum işte felsefesi, yaşam tarzı olduğu için bu çocukların seviyesine, hazırbulunuşluk seviyesine ve anlayabilecekleri sade bir dille çocuklara anlatılmalı.

Katılımcı 1: “İlk önce çok kültürlü eğitimin öğrencilere verilmesi için öğrencilerin bu konuda bilgi sahibi olmaları gerekir. Bu konuda öğrencilere eğitim verilmelidir. Ondan sonra eğitimi basitleştirip yakından uzağa yöntem tekniğe göre verilmesi gerektiğini düşünüyorum hocam.” Çok kültürlü eğitim ortamının oluşması için, öncelikle bu eğitimin ne olduğunun öğrenciler tarafından bilinmesi gerektiğini ifade ederek, bu eğitimin yakından uzağa öğretim ilkesiyle verilebileceğini belirtmiştir. Katılımcı 2: “Önemli olan öğrencinin bunu almasıdır. Hani kuru ezber işte tamam farklı Antep’te baklava vardır işte Urfa’da çiğ köfte vardır demekten ziyade tabi bunları bilecek ama öğrenme olarak hayatına bire bir uyguluyor mu hayatında ne gibi bir değişiklik yapıyor. Yani bu çok kültürlülüğün farkında olup, bunu hayatına yansıtıyor mu. Bu önemlidir.” Çok kültürlü eğitimin, öğrencinin aktif olacağı şekilde verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı 9: “Daha çok örnek olay yöntemi ya da gezi gözlem yöntemi kullanılarak farklı kültürlerin

tanıtılması gerektiğini düşünüyorum. Bu öğrencileri bizzat yaşamın içerisine alarak onlara bu duyguları tattırmak gerektiğini düşünüyorum.” Gerçek örnekler verilerek ve yaparak-yaşayarak, öğrencilere çok kültürlü eğitimin verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcı 11: “Öncelikle bu eğitimin amacını anlamak için öğrencilere rehberlik edilmeli. İmkân varsa farklı kültürler sınıfları oluşturulmalı, farklı kültürlere ait belgeseller izlettirilmeli, farklı kültürlerin öğeleri öğrenciler tarafından drama haline getirilmeli, imkân varsa Türkiye içi öğrenci değişirme programları yapılmalı. Örneğin bir hafta aralıklarla öğrenciler farklı şehirlerde uygulamalı olarak bunları görmeli.” İmkânlar dâhilinde çok kültürlü eğitim ortamının çeşitlendirilmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Görsel, işitsel ve öğrencinin bire bir içinde olduğu öğrenme yöntemleri ile çok kültürlü eğitimin verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çok Kültürlü Eğitim Konusunda Bilgi ve Beceri Açısından Yeterlilikleri

Katılımcıların çok kültürlü eğitimi gerçekleştirebilmek için bilgi ve beceri açısından kendilerini ne derece yeterli gördüklerini belirlemek amacıyla katılımcılara ‘Çok kültürlü bir eğitim yapabilmek için kendinizi bilgi ve beceri açısından ne derece yeterli görüyorsunuz?’ sorusu yöneltilmiştir. Fazla yeterli görmeyen katılımcıların açıklamalarına bakıldığında genelde bilgi konusunda eksiklikleri olduğu fark edilmiştir. Katılımcı 5 bu konuda eğitim almayı istediğini, Katılımcı 12 ülkemizde çok kültürlü eğitim gündemde olsaydı bu konu hakkında kendini geliştirmek için çaba harcayacağını, Katılımcı 2 bu konuda üniversitelerde yeterli eğitimi almadıkları için kendini fazla yeterli görmediğini söylemiştir. Katılımcı 4 ve Katılımcı 6 ise bu konuda çok donanımlı olunması gerektiğini bu nedenle de kendilerini orta derecede yeterli gördüklerini ifade etmişlerdir. Yeterli görenler ise genelde doğup büyüdüğü yerlerin çok kültürlü bir yapıya sahip olmasından kaynaklı birçok kültürü gördükleri için kendilerini yeterli gördüklerini söylemiştir. Katılımcı 1 aslen Doğulu olmasına rağmen İzmir’de okuduğunu ve Batı’da birçok şehirde bulunduğunu, bu nedenle de bulunduğu bölgelerdeki farklılıkları gördüğünü söylemiştir. Bu nedenle de kendini tam hazır olarak gördüğünü ifade etmiştir. Katılımcı 7 doğma büyüme İstanbullu olduğunu ve bulunduğu şehirde farklı kültürlerden arkadaşları olduğunu, bu yüzden de çok kültürlü eğitim verilecek olursa bir sıkıntı yaşamayacağını düşündüğünü söylemiştir. Katılımcı 11 ise aslen Mardinli olduğunu ve bu şehirde Süryani, Hristiyan, Müslüman gibi farklı din ve mezheplerin; Kürt, Arap, Türk gibi ırkların olmasından dolayı farklı kültürleri gördüğünü, bu nedenle de kendisini yeterli gördüğünü ifade etmiştir. Katılımcıların çok kültürlü eğitim alanında kendilerini ne derece yeterli gördükleri Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların çok kültürlü eğitim alanındaki yeterlilikleri

Yeterlilik Dereceleri	Katılımcılar
Eksik görenler	Katılımcı 2, Katılımcı 5, Katılımcı 8, Katılımcı 12
Orta derecede görenler	Katılımcı 4, Katılımcı 6
Geliştirebileceklerini Düşünenler	Katılımcı 3, Katılımcı 8, Katılımcı 10
Yeterli görenler	Katılımcı 1, Katılımcı 7, Katılımcı 10, Katılımcı 11

Katılımcıların Çok Kültürlü Eğitimde Karşılaştıkları Sorunlar

Sosyal Bilgiler öğretmenlerine çok kültürlü eğitim verilirken Türkiye’de ne gibi sorunlar yaşanır diye sorulduğunda benzer sorunlardan bahsedenler olduğu gibi farklı sorunlara da değinen katılımcılar olmuştur. Katılımcıların çok kültürlü eğitimde karşılaştıkları sorunlar Tablo 6’da belirtilmiştir.

Tablo 6. Çok kültürlü eğitimde yaşanan sorunlar

Çok Kültürlü Eğitimde Karşılaşılan Sorunlar	Katılımcılar
Uygulamalı eğitimde eksiklik	Katılımcı 10, Katılımcı 3, Katılımcı 9
Milli eğitimin kaynak yetersizliği	Katılımcı 8, Katılımcı 1
Bilgi Eksikliği	Katılımcı 12, Katılımcı 2, Katılımcı 11
Kültürel çatışmalar	Katılımcı 6
Farklı kültürlere önyargı	Katılımcı 5, Katılımcı 8, Katılımcı 6

Çok kültürlü eğitimde karşılaşılan genel sorunlara bakacak olursak; “uygulamalı eğitimde eksiklik” ifadesini kullanan Katılımcı 3: “*Çocuklara eğitim verilirken gezi, gözlem yapılmıyor. Eski yöntemler kullanılarak empoze ediliyor.*” Yeni metotlarla, öğrencinin aktif olduğu bir eğitim verilememesinin, çok kültürlü eğitimde bir sorun olduğunu ifade etmiştir. “Milli eğitimin kaynak yetersizliği” ne vurgu yapan Katılımcı 8: “*Bence en büyük sorun velilerin bakış açıları. Ben bunu görüyorum velilerimde. Dediğim gibi en büyük sorun veliler çünkü bir veli öncelikle kendi kültürünün çocuğuna aktarılmasını istiyor. Yan kültürlere karşı bir anlayış göstermiyor. Hep bir önyargılı davranıyor. Mesela ikinci en büyük sorunlarından biri gördüğüm kadarıyla öğrencilerime bir müze gezisi düzenlemeye kalksam bir bütçe sorunuyla karşılaşıyorum. Buna yeteri kadar bütçe ayrılmadığı için öğrencilere bununla ilgili eğitim verilememekte.*” En büyük sorunların, velilerin bakış açısı ve bütçe yetersizliği nedeni ile uygulamalı eğitimin verilememesi olduğunu belirtmiştir. Çok kültürlü eğitimde karşılaşılan sorunların “bilgi eksikliği” olduğunu ifade eden Katılımcı 12: “*Bence bundan da önce temel sorun bu eğitimi bilmemesi. Bilse dahi okullarımız ve eğitim sistemimiz tam olarak buna uygun değil. Uygulamak istese milliyetçiliği yanlış algılayan insanlar ya da veliler problem çıkarabilir.*” En büyük sorunun verilmesi istenen bu eğitimin bilinmemesi olduğunu ifade ederek, bilginin de yeterli olmadığını ve eğitim sisteminin çok kültürlü yapıya uygun olmamasının da bir sorun olduğunu belirtmiştir. “Farklı kültürlere önyargılı olma” kodu açıklanacak olursa; Katılımcı 5: “*Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çok kültürlü eğitimde karşılaştıkları sorunlardan bir tanesi de ailelerin öğrencilere aşıladıkları düşünceler. Daha çok işte ırkçılık gibi düşünceler. Ya da işte o şu dinden işte ya da işte o şu ırktan diyerek bir ayrımcılık.*”

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çok Kültürlü Eğitimin Ülkemizin Eğitim Sistemine ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ülkemizin Yapısına Uygunluğu Hakkındaki Görüşleri

Katılımcılara çok kültürlü eğitimin Türkiye’nin eğitim sistemine uygun olup olmadığı sorulduğunda daha çok Türkiye’de çok kültürlü eğitim uygulanabilir mi sorusuna yanıt verdikleri görülmüştür. Cevaplar uygundur, degildir, bazı düzeltmelerle uygun hale getirilebilir şeklinde olmuştur. Bu cevaplar haricinde Katılımcı 2, Katılımcı 4 ve Katılımcı 5 var olan eğitim sistemimiz hakkında fazla yorum yapmamayı tercih etmiştir. Ancak ülkemizde farklı kültürlere sahip insanlar yaşadığı için, ülkemizin eğitim sisteminin çok kültürlü eğitime uygun olmak durumunda olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcı 6: “*Türkiye’nin eğitim sistemine çok kültürlü eğitim uygun değil diye düşünüyorum. Çünkü Türkiye’nin çoğunluğu Müslüman olduğu için ve bu Müslüman kültürde hayata geçtiği için başka kültürlerin, farklı kültürlerin anlatılması eğitimin içine konulması biraz da kültürümüzü asimile, asimilasyona uğratabilir.*” Eğitim sisteminin çok kültürlü eğitime uygun olmadığını ve çok kültürlü eğitimin, kendi kültürümüzü de yozlaştıracağını ifade etmiştir. Katılımcı 8: “*Eğitim sistemine şimdi kendi coğrafyamıza ve önceden bulunduğumuz ve şu an bulunmakta olduğumuz kültürlere baktığımız zaman çok uygun. Çünkü biz de çok kültürlü bir yapıya sahibiz. Osmanlı Devleti’nden de bunu örnek gösterebiliriz.*” Ülkemiz çok kültürlü bir yapıya sahip olduğu için, eğitim sisteminin de çok kültürlü yapıda hazırlandığını vurgulayarak, ülkemizin çok kültürlü yapısı ile eğitim sisteminin tahmini olarak aynı olabileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 12: “*Eğer gerekli düzenlemeler yapılırsa uygun olur diye düşünüyorum. Milli eğitimin genel, uzak ve yakın hedeflerine daha kapsamlı eklenebilir ama dediğim gibi herkesin kendi kültürünü alması olarak değil sadece farklı kültürleri öğrenmesi açısından.*” Gerekli düzenlemeler ile, eğitim sisteminin, çok kültürlü yapıya uygun olacağını ifade etmiştir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çok Kültürlü Eğitim Alanında Yapılması Gerekenlere Dair Öneriler

Katılımcılara son olarak çok kültürlü eğitim alanında yapılabilecekler dair önerileri sorulmuştur. Katılımcılar genelde kendi görüşlerine göre farklı boyutlardaki eksikliklere değinmişler ve bunun nasıl düzeltilebileceğine dair düşüncelerini belirtmişlerdir. Maddi boyutunu, kişilerin tutumlarını, tahammül gerektirdiğini, önyargıların ortadan kaldırılması gerektiğini, öğretmenlere bu eğitimin ayrı olarak verilmesi gerektiğini, öğrencilere bu konuda uygulamalı eğitim verilmesi gerektiğini ifade eden farklı farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Katılımcı 1 ülkemizin çok kültürlülük bakımından zengin olduğunu, bunun bir avantaja çevrilerek bölgeler arasındaki farklılıklara yönelik eğitimler verilebileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 2 çok kültürlü eğitimin iyi ve doğru verilebilmesi için, temelden öğretmen adaylarının bu konuda çok iyi yetiştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcı 3 çok kültürlü eğitimin iyi bir şekilde verilebilmesi için, Katılımcı 2 ile benzer bir düşünceyi ifade ederek, hem üniversitelerde öğretmen adaylarına hem de ortaokullarda öğrencilere ayrı bir ders olarak verilebileceğini söylemiştir. Katılımcı 5 yapılacak geziler sayesinde, bölgeler arası önyargıların kırılacağını, bu sayede de çok kültürlü eğitimi alabilmek için bir ön koşul oluşacağını ifade etmiştir. Katılımcı 6 Ortak kültür dışında, farklı kültürlerin verilmemesi ve öz kültürden uzaklaşmaması gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı 7 amacın, ortak paydada buluşup, genel kültür sahibi olmak gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı 8 en temel ön koşulun önyargıları yok etmek olduğunu, sonrasında uygulamalı eğitim yapılabilmesi için, bütçe konusunda okullara yardım edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcı 9 yaşadığımız coğrafyadan dersler çıkarmamız gerektiğini ve eğitimin bu anlamda daha modern yöntemlerle yapılarak, yeni neslin daha donanımlı ve bilinçli yetişeceğini vurgulamıştır. Katılımcı 10 ülkemizde tarihten bugüne yer alan farklılıkların, öğrencilere çok iyi

benimsetilmesi gerektiğini, böylece önyargıların daha kolay aşılabileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 12 çok kültürlü eğitim çok boyutlu şartlarını açıklayarak, temelde fakültelerde verilmesi gerektiğini, sonrasında eğitimlere devam edilmesi gerektiğini söylemiştir. Aynı zamanda okulların; fiziki, zihni ve materyaller bakımından, çok kültürlü eğitime uygun hale getirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Tartışma ve Sonuç ve Öneriler

Araştırmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime bakış açıları incelenmiştir. Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına ve araştırmadan elde edilen bulguların alan yazın doğrultusunda tartışılmasına değinilmiş, daha sonrasında araştırma kapsamında ileri dönem çalışmalara ilişkin çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında katılımcıların çok kültürlü eğitimin gerekli olduğuna dair ortak yargıları vardır. Genel anlamda çok kültürlü eğitimin tanımı katılımcılar tarafından tam olarak yapılamasa da çok kültürlü eğitim hakkındaki düşünceleri sorulduğunda daha net cevaplar alınabilmiştir. Bu durum öğretmenlerin çok kültürlülük kavramına karşı öz-yeterliliklerinden kaynaklanıyor olabilir. Katılımcıların bir kısmının çok kültürlülük ile çok kültürlü eğitim kavramlarını birbirine karıştırdığı görülmüştür. Bu kavramlarda karışıklık yaşayan katılımcılar genelde çok kültürlü eğitimin verilmesine karşı olumsuz tutum içerisinde olmuşlardır. Kavramları doğru ifade eden ve doğru algılayan katılımcıların çok kültürlü eğitim hakkında da daha olumlu görüşler sergilediği görülmektedir. Burada kavram yanlışlığının, öğretmenlerin görüşlerini de farklılaştırdığını görmekteyiz. Çok kültürlü eğitimin; farklı kültürleri öğrenme, farklılıklara saygı duyma, hoşgörü anlayışının gelişmesi gibi amaçlarının olduğu görülmüştür. Katılımcılar aynı coğrafyada yaşadıkları farklı milletten Arap, Kürt, Zaza, Türk gibi vatandaşların birbirlerine saygı ve hoşgörü içerisinde yaşamaları gerektiğini belirtmişlerdir. Aynı zamanda küreselleşen dünyada herkes ve her şeyin eşitlenmesi, kültürel zenginliğin birlik ve beraberliği pekiştirilmesi ve ön yargıları kırması gerektiğini vurgulanmıştır. Çok kültürlü eğitimin amaçlarından birisi de bireylerin birbirlerine karşı ön yargılarını yıkmaktır (Banks, 2013). Nitekim Yıldırım (2016) kültürel farklılıkların öğretiminde yapılacak etkinliklerin kültürel, ırksal, dinsel çeşitliliğe saygıyı geliştireceğini, öğrenciler arasında ön yargıların azaltacağını belirtmiştir. Bu görüş, ulusal ve uluslararası alanda yapılan araştırmanın sonuçları ile de örtüşmektedir. Başarı vd. (2015) tarafından yapılan araştırmada, öğretmenlere göre çok kültürlü eğitim, sınıf ortamında kültürel paylaşım, bütünleşme, eşitlik duygusu, hoşgörü duygusu, saygı ortamının oluşması, farklı kültürleri tanıma, bakış açısını genişletme, olumlu sosyal ilişkiler geliştirme, empati yeteneğini geliştirme, uyumlu olmayı öğrenme, motivasyonu artırma ve yansıtıcı düşünme yeteneğini geliştirme gibi birçok avantajının olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuç da yapılan bu araştırmanın sonucu ile paralellik göstermektedir.

Öğretmenlerin, sosyal bilgiler dersi müfredatında çok kültürlü eğitime yer verilmesi hakkındaki görüşleri mevcut müfredatta eksiklikler olduğu yönündedir. Nitekim sosyal bilgiler 5, 6 ve 7. sınıf ders kitapları incelendiğinde eksiklikler olduğu, son yıllarda daha çok üzerinde durulan bir konu olmakla birlikte değişen müfredatta farklı kültürlere sınırlı bir şekilde yer verildiği görülmüştür. Katılımcıların, çok kültürlü eğitimin ülkemizin eğitim sistemine uygun olduğu görüşünde olduğu görülmüştür. Ancak var olan Milli Eğitim sisteminden ziyade ülkemizin çok kültürlü yapısının buna uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Farklı bilim insanlarının çok kültürlü eğitimin bireysel farklılıkları dikkate alarak öğretme-öğrenme ortamının şekillendirilmesi gerektiği konusunda fikir birliğinin olduğu görülmektedir (Aslan, 2017). Bu görüş çok kültürlü eğitimin ülkemiz müfredatında yer alması gerektiği sonucunu desteklemektedir.

Çok kültürlü eğitim konusunda birçok bilimsel araştırma yapıldığı görülmektedir. Araştırmalar incelendiğinde çok kültürlü eğitimin tanımı ve ne olduğu ile ilgili eksikliklerin olduğu birçok çalışmada görülmüştür. Çok kültürlü eğitim denilince dil, din, ırk, sosyal sınıf, cinsiyet, engelli olma gibi farklı unsurlar akla gelmesine rağmen katılımcılar, daha çok dil, din ve ırk üzerinde durmuşlar ve çok kültürlü eğitimle ilgili eksik tanımlama yapmışlardır. Ayrıca çok kültürlü eğitim içerisinde verdikleri örneklerin daha çok ülkemizden olması da bu konuda yetersiz bilgiye sahip olduklarını göstermektedir. Öğretmenlerin çok kültürlülük ve çok kültürlü eğitime ilişkin görüşlerinin incelendiği nitel araştırmada, çok kültürlü eğitimin yalnızca dil ve ırk bağlamında ele aldıkları sonucu elde edilmiştir (Özan & Şengür, 2017). Bu bağlamda farklı çalışmaların sonuçlarında benzer eksikliklerin olduğu görülmektedir. Nitekim çok kültürlü eğitimin başarılı bir şekilde uygulanması, büyük ölçüde, öğretmenin bu konudaki bilgi, tutum, düşünce ve davranışlarına bağlıdır (Aslan, 2017). Başbay ve Kağncı (2011) çok kültürlü eğitimin uygulanmasında kilit rolün öğretmene ait olduğunu ifade etmektedirler. Esen'in (2009) öğretmenlerin kendilerini yetersiz görüp hizmet içi eğitime ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşması da yine öğretmenlerin çok kültürlü eğitimde eksikliklerinin olduğunu destekler niteliktedir.

Sosyal bilgiler müfredatı incelendiğinde eğitimin, çok kültürlü eğitime çok da uygun olmadığı, daha çok milli ve ulusal çerçevede kaldığı görülmektedir. Ancak, Milli Eğitim Temel Kanunu'nda: "Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır." ifadesi yer almaktadır (Milli Eğitim Temel Kanun, 1973: madde 3). Milli Eğitim Temel Kanunu'nda, her ne kadar yalnızca Türk toplumu kelimesi belirtilmiş olsa da, çok kültürlü eğitimin katılımcılar tarafından da kabul edilen amaçlarından olan, 'birlik ve bütünlük' içinde ifadesinin yer alması, çok kültürlü toplumumuzun göz ardı edilmediğini göstermektedir. Vatanımız ve ulusumuza zarar vermemek koşulu ile müfredatın çeşitlendirilmesi ülkemizin bütünlüğü açısından faydalı olacaktır. Küreselleşen dünyada var olan ülkelere, özellikle gelişmiş ülkelere bakıldığında dünyanın birçok yerinde çok uluslu bir yapı olduğu görülmektedir. Var olan bir gerçekliğin görmezden gelinmesi ise pek mümkün

değildir. Bu gerçekliği iyi yöneten ülkeler arasında kültürel çatışmaların daha az olduğu görülmektedir. Amerika'da çok kültürlülük ile ilgili yapılan bilimsel bir araştırmada farklı kültürlere ait toplumların asimile olmaya karşı direndiklerini ve kendi kültürlerini yaşatmaya çabaladıkları verileri elde edilmiştir (Haşlak & Şan, 2012). Ülkemize döndüğümüzde de doğusundan batısına, kuzeyinden güneyine coğrafi, kültürel, dilsel, dinsel farklılıklar olduğu bir gerçektir. Bu bağlamda yapılan araştırmaya ve ülkemizdeki bu gerçekliğe bakılacak olursa, farklı kültürlerin asimile olmaya karşı direnmeleri durumu birçok ülkede görülmektedir. Özellikle ülkemizin doğusu, yüzyıllardır var olan, kimi zaman ülkemiz adına olumsuzluklar yaşatan, hatta hala Orta Doğu komşularımıza bakıldığında problemlerin devam ettiği bir coğrafya yer almaktadır. Çalışmada yer alan katılımcıların bu gerçekliğin görmezden gelinmesi durumuna karşı tepkili olduğu görülmektedir. Nitekim bu görüşte olanların kültürel zenginliğin korunması ve farklı bireylerin sahip olduğu değerlerin önemsenmesi üzerinde durdukları anlaşılmıştır (Başbay & Bektaş, 2009).

Araştırmada öğretmenlerin farklılıklara saygı duyma değerine bağlı duyarlılık sahibi, farklı kültürlerin uygulamaları hakkında bilgi sahibi, hoşgörü anlayışı ve empati yeteneği gelişmiş, tüm kültürlere eşit yaklaşma anlayışına sahip olması gibi sonuçlar elde edilmiştir. Benzer sonuçların elde edildiği bir araştırmada çok kültürlü eğitimde öğretmenin öğrencilerin akademik başarılarını arttırmasının yanında kültüre duyarlı, empati yapabilen, bağımsız düşünebilen, öğrencileri tanıma ve kültürlerini tanıtmaya gibi özelliklerinin olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (Bilgin & Oksal, 2018). Öğretmenlerin, bu belirtilen özelliklere sahip olmaması, farklı kültürlere sahip olan öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmalarına neden olacaktır. Sonuçlardan elde edilen veriler, çok kültürlü eğitim açısından önemli veriler içermektedir. Yine müfredatta ülkemizin birçok yerinden günlük yaşamla ilgili kültürel unsurlar bulmak mümkündür. Sosyal Bilgiler 5. Sınıf ders kitabına bakıldığında bölgelere ait farklı yemekler, halk oyunları, gelenek ve görenekler, el sanatlarına yer verilmektedir. Örneğin; Karadeniz'de horon, Doğu bölgelerinde halay, Ege yöresinde zeybek gibi farklı kültür unsurları yer almaktadır (Şahin, 2018). Bu unsurlar da farklılıkları zenginlik olarak görmek ve farklılıklara saygı duymak açısından önemlidir.

Öğretmen adaylarının demokrasiye ve çok kültürlülüğe duyarlı yetişmeleri için insan hakları, demokrasi eğitimi, okullarda demokrasiyi uygulama, çok kültürlü eğitim ve çok kültürlü eğitimi uygulamaya geçirme gibi konular bir disiplin olarak ya da disiplinler arası yaklaşımla ele alınabilir (Başbay & Bulut, 2014). Farklılıklara saygının aynı zamanda demokratik bir yaklaşım olduğu düşünüldüğünde, çok kültürlü eğitimin disiplinler arası yaklaşımla verilmesinin doğru olduğu ifade edilebilir. Bu konu ile ilgili araştırma sonuçlarına bakıldığında, bazı öğretmenler çok kültürlü eğitimin ayrı bir ders olarak okutulabileceğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda çok kültürlü eğitimin ayrı bir disiplin şeklinde ele alınması fikri ortaya çıkmıştır. Ancak bu noktada yanlış bir yargı ortaya çıkmıştır. Çok kültürlü eğitim tek bir ders üzerinden ayrı olarak verilebilecek bir kavram değildir. Çok kültürlülüğün yaşam içerisinde olağan bir durum olduğunun benimsenebilmesi disiplinler arası yaklaşımla mümkündür. Ancak farklı bir araştırmada; küreselleşmenin beraberinde çok kültürlü eğitimin 2005-2006 öğretim yılında uygulamaya konulan yeni ilköğretim programlarına yansıtıldığı ve bu yansımayı en iyi tespit edebileceğimiz dersin Sosyal Bilgiler olduğu belirtilmiştir (Keskin & Yaman, 2014). Bu görüş çok kültürlü eğitimin yalnızca Sosyal Bilgiler dersi kapsamında verilmesi gerektiğini vurgulamıştır ki bu tek bir disiplin üzerinden öğrenilmesini savunmaktadır. Ancak çok kültürlülük hayatın her alanında karşımıza gelebileceği ve her derste farklı kültürden öğretmen ya da öğrenciler olabileceği için disiplinler arası verilmesinin daha doğru olacağı düşünülmektedir.

Ülkemizin batısında ve doğusunda yetişen öğrencilerin birçoğunun birbirlerinin kültürlerinden habersiz olduğu görülmektedir. Bu durum ülkemiz içinde dahi kendi vatandaşımız olan çocukların birbirine yabancılaşmasına sebep olmaktadır. Bu konu ile ilgili yapılan bilimsel bir araştırmada, çok kültürlü eğitimin temel amaçları arasında; öğrencilere kültürel, etnik ve dilsel alternatifler sağlama, bütün öğrencilere kendi toplumlarında, yaygın kültür içinde ve diğer etnik kültürler arasında geçerli bilgi beceri ve yaklaşımları kazandırma, bazı etnik ve ırk gruplarının kendi benzersiz ırk, fiziksel ve kültürel özelliklerinden dolayı yaşadıkları ayrışmayı azaltma, yer almaktadır (Ayдын & Çiftçi). Ülkemizde bu amaçlar gerçekleştirildiğinde bölgeler arası yabancılaşma ve ayrışmanın azaldığı daha demokratik bir ortam sağlanacaktır.

Çok kültürlülüğün ve çok kültürlü eğitimin öncelikle doğru bir şekilde öğretilmesi önemli bir husustur. Bu amaçla, çok kültürlü eğitimde öğrenme ve öğretme sürecinin kültürel çoğulculuğu teşvik edecek ve farklı kültürlere saygı duyulmasını sağlayacak biçimde ortak anlaşma çerçevesinde inşa edilmesi gerektiği dile getirilmektedir (Örten & Ünlü, 2013). Bu bağlamda çok kültürlü eğitimin, farklılıklara saygı çerçevesi içinde verilmesi gerektiği görülmektedir. Çok kültürlü eğitimin doğru bir şekilde verilmesi gerektiğinin vurgulanması araştırmacı tarafından da desteklenmektedir. Çok kültürlü eğitimin temel amaçlarını doğru kavrayan katılımcıların çoğu, çok kültürlü eğitimin herhangi bir bölüme sebebiyet vermeyeceğini belirtmiş, aksine birlik ve beraberliği geliştireceklerini ifade etmişlerdir. Bu görüşlerin, ülkemizin kültürel ve etnik yapısı düşünüldüğünde olumlu bir gelişme olduğu görülmektedir. Geçmişe ve günümüze baktığımızda, var olan gerçeklikler göz ardı edildiğinde daha büyük sorunların ortaya çıktığı görülmektedir. Bu nedenle çok kültürlü eğitim öncelikle öğretmen adaylarına çok iyi kavratılması, öğrencilere verilecek eğitim konusunda gerçek anlamda yetiştirilmeleri gerektiğini düşünülmektedir. Çünkü öğretmenlerin nitelikli bir eğitim verebilmesi, iyi ve doğru bir eğitim alabilmelerinden geçer. Çok kültürlü eğitimin gerekli olduğuna dair görüş birliğinde olan eğitimciler olmakla birlikte, tehlikeye yol açacağı düşüncesinde olanlar da vardır. Bu sebeple ileriki yıllarda çok kültürlü eğitimin çokça tartışılmaya devam edeceği görülmektedir. Dolayısıyla değişik grupları içinde barındıran ülkelerin uygulamaya koyduğu çok kültürlü eğitiminin, Türkiye'ye ne getirip ne götürüleceği konusu, hala büyük bir belirsizliktir (Ayдын vd., 2014). Bu nedenle her ne kadar çok kültürlü eğitim tartışılmaya devam eden bir durum olsa da,

bu konunun gündeme gelmesinin ir ihtiyaçtan doğduğu gerçeği de unutulmamalıdır. Çalışmanın ulaşılan sonuçları kapsamında araştırmacılara ve ilgili kurumlara şu öneriler sunulmuştur:

Bu araştırmada gezi, gözlem gibi okul dışındaki ortamlarda gerçekleştirilebilecek etkinliklerin, öğrenme ortamını farklılaştıracağına yönelik bakış açıları tespit edilmiştir. Bu doğrultuda müze gezileri, gözlem gibi, daha yaşamsal öğrenme teknikleri uygulanmalıdır. Bulgulardan elde edilen verilere göre sosyal bilgiler öğretmenlerine, henüz eğitim fakültesinde okurken çok kültürlü eğitim verilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Araştırmada, çok kültürlü eğitim uygulamalarının sadece sosyal bilgiler dersinin amacının olmasının, eksiklik olduğu tespit edilmiştir. Çok kültürlü eğitim, yalnızca sosyal bilgiler dersi içinde yer alan bir kavram olmaktan çıkmalı ve disiplinler arası alanda uygulanmalıdır. Araştırma sonuçlarında ortak yargılardan biri olarak, çok kültürlü eğitim; hem uygulayıcılara hem de öğrencilere, milli kültürü kaybetmeden, değerlerimizden uzaklaşmadan, ortak değerler çerçevesinde fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla verilmelidir. Araştırmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin, çok kültürlü eğitim konusunda eksikliklerinin olduğu ve bunun giderilmesi için çalışmalar yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Bu kapsamda görev içinde yer alan tüm öğretmenlere çok kültürlü eğitim alanında hizmet içi eğitimler verilmelidir. Tüm katılımcıların vurguladığı gibi, çok kültürlü eğitim ayrıştırıcı değil birlik ve beraberliği destekleyici bir unsur olduğu öğrencilere fark ettirilmelidir.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Bu çalışmada yazarın katkı oranı %100'dür.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması oluşturabilecek herhangi bir durum yoktur.

Kaynakça

- Akkaya, N., Kırmızı, F., & İşçi, C. (2018). Öğretmen adaylarının çok kültürlülüğe ilişkin algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Adyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 308-335.
- Akpınar, M., & Genç, İ. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültür kavramına ilişkin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(1), 249-268.
- Aslan, S. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çok kültürlü eğitim ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 231-253.
- Aydın, H., & Damgacı, F. (2013). Türkiye'deki eğitim fakültelerinde görev yapan akademisyenlerin çok kültürlü eğitime ilişkin görüşleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 314-331.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Banks, J. A. (2013). *An introduction to multicultural education*. Pearson.
- Başarır, F., Sarı, M., & Çetin, A. (2015). Öğretmenlerin çok kültürlü eğitim algılarının incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 4(2), 91-110.
- Başbay, A., & Bektaş, Y. (2009). Çokkültürlülük bağlamında öğretim ortamı ve öğretmen yeterlilikleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 34(152).
- Başbay, A., & Bulut, C. (2014). Öğretmenlerin çok kültürlü yeterlik algılarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23, 957-978.
- Başbay, A., & Kağncı, D. Y. (2011). Çok kültürlü yeterlik algıları ölçeği: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 161, 199-212.
- Bilgin, A., & Oksal, A. (2018). Kültürel kimlik ve eğitim. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü*, 2(1), 82-90.
- Çiftçi, Y., & Aydın, H. (2014). Türkiye'de çok kültürlü eğitimin gerekliliği üzerine bir çalışma. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33, 197-218.
- Demir, S. (2012). Çok kültürlü eğitimin Erciyes Üniversitesi öğretim elemanları için önem derecesi. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(4), 1453-1475.
- Demircioğlu, H., Güngör, İ., İzoğlu, A., Taştekin, E., Uslu, E. I., & Yükü, Ş. (2016). Okul öncesi öğretmenlerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutularının ve algılarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1).
- Demirdağ, S. (2019). Öğrenci çeşitliliğine ilişkin öğretmen görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 52(1), 1-28.

- Haşlak, İ., & Şan, M. K. (2012). Asimilasyon ile çok kültürlülük arasında Amerikan anaakımını düşünmek. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 7(1).
- Kahraman, P., & Sezer, G. (2017). Sınıf ve okul öncesi öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutumları ile kültürlerarası duyarlılıkları arasındaki ilişki: Uludağ Üniversitesi örneği. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 550-560.
- Karaçam, M. Ş., & Koca, C. (2012). Beden eğitimi öğretmen adaylarının çok kültürlülük farkındalıkları. *Spor Bilimleri Dergisi*, 23, 89-103.
- Kaya, Y. (2014). Öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitim hakkındaki bilgi, farkındalık ve yeterliliklerinin belirlenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1), 102-115.
- Keskin, Y., & Yaman, E. (2014). İlköğretim sosyal bilgiler programı ve ders kitaplarında yeni bir paradigma: çok kültürlü eğitim. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2), 933-960.
- Mercan, N. (2016). Çok kültürlü ortamlarda kültürel zekânın kültürler arası duyarlılık ile ilişkisine yönelik bir araştırma. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(19), 1-13.
- Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973). *T.C. Resmi Gazete*, 14574, 24 Haziran 1973.
- Örten, H., & Ünlü, İ. (2013). Öğretmen adaylarının çok kültürlülük ve çok kültürlü eğitime yönelik algılarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 287-302.
- Özan, M., & Şengür, D. (2017). Öğretmenlerin çok kültürlü eğitim ve anadilde eğitim hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2), 113-122.
- Polat, S. (2009). Öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik kişilik özellikleri. *International Online Journal of Educational Sciences*, 1(1), 154-164.
- Şahin, E. (2018). *Sosyal bilgiler 5. sınıf ders kitabı*. Anadol Yayıncılık.
- Tonbuloğlu, B., Aslan, D., & Aydın, H. (2014). Türk eğitim sisteminin çok kültürlülük bağlamında analizi ve öneriler. *Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitime Bakış: Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 29, 67-68.
- Yazıcı, S., Başol, G., & Toprak, G. (2009). Öğretmenlerin çok kültürlü eğitim tutumları: Bir güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37, 229-242.
- Yıldırım, S. (2016). Kosova'daki öğretmenlerin çok kültürlü eğitime yönelik bilgi, inanç, tutum ve özyeterliliklerinin sınıf içi uygulamalarıyla ilişkisinin incelenmesi (Yayımlanmamış doktora tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.

Extended Abstract

Introduction

Culture is all of the material and spiritual elements that shape attitudes and behaviors in society (Özan & Şengür, 2017). At the same time, the factor that enables societies to survive for centuries is their cultural identity. Multiculturalism is a concept that describes the recognition of differences in race, ethnicity, language, sexual orientation, gender, age, social class, education, religious orientation and other cultural dimensions. It adopts the understanding of the protection and survival of different cultural values. However, in addition to this discourse, critical perspectives on multiculturalism are also evident in the literature (Başbay & Bektaş, 2009). Multiculturalism has existed since humanity began to live as a society, although it has not emerged as a concept. Multicultural education is an idea, an educational reform and a process. It seeks to create equal educational opportunities for all students from different racial, ethnic and social groups, and to this end it seeks to change and restructure the entire school environment. In multicultural education, there is an understanding of protecting and preserving the language, religion, culture and ethnic elements of diversity, while at the same time embracing the dominant culture of the society in which they live. With a universal perspective, respect and equal approach to all cultures is aimed (Kaya, 2014). Valorization of different cultures can only be achieved through education. At this point, we come across multicultural education. Many developed countries implement multicultural education within their education system. Multicultural education not only provides equal opportunities for individuals from different cultures but also strives to correct many deficiencies (Bulut & Başbay, 2014).

Since teachers will provide this education in schools, this study aims to contribute to education. For this reason, the views of Social Studies teachers on multicultural education are important. In this context, the study is unique in terms of determining the views of Social Studies teachers working in Şanlıurfa province. The research is considered important in terms of social studies teachers' ability to realize multicultural education as direct implementers of the curriculum. It is thought that this study will contribute to the literature. The main problem statement of this study is "How do social studies teachers in Turkey view multicultural education?".

Method

In this study, qualitative research method was used to examine the attitudes and thoughts of social studies teachers in depth.

Research Model/Design

Qualitative research method was used in this study in which the attitudes and thoughts of social studies teachers were examined in depth. In qualitative

research, data collection techniques such as observation, interview, document and discourse analysis are used. Qualitative research is based on in-depth examination of human perceptions and events in social reality and natural environment. In addition, qualitative research examines the problem in its own context with an interpretive approach and focuses on the meanings that people attribute to events or phenomena while interpreting them. However, since it involves a researcher-oriented examination process, qualitative research is largely subjective and can be influenced by the personal views of the researcher (Baltacı, 2019).

Population and Sample

In this study, participants were selected using purposive and criterion sampling. Participants were selected among Social Studies teachers working in secondary schools in Şanlıurfa province. The participants were identified as Turkish, Arab, Kurdish and Zaza from different ethnic backgrounds. Before the interview, the participants were informed about the research questions and the process. The identities of the participants were kept confidential in accordance with scientific research ethics. For this reason, the social studies teachers who participated in the study were given pseudonyms from Participant 1 to Participant 12.

Data Collection Tools

A semi-structured interview form with open-ended questions was used to collect the data. While formulating the questions, research was conducted, expert opinion was taken and 13 interview questions were prepared to be asked to the participants during the data collection process. After the preparation of the questions, the number of questions was reduced to 9 due to the similar content of some questions in line with the expert opinion. The other 4 questions were added as probe questions after the question related to the content of the question in order to examine the opinion to be learned in depth. With the permission of the participants, the interviews were audio recorded. However, due to the sensitivity of the subject, one of the participants refused to have his voice recorded, so he was asked to answer the questions in writing in order to increase scientific authenticity.

Data Collection and Analysis

Data analysis started with transcribing the audio recordings, which lasted an average of 25 minutes. All of the transcripts were read and the general framework was observed accordingly. Descriptive analysis method was used to analyze the data. Codes in the form of tables were also included in the study.

Findings

Although Social Studies teachers could not define multicultural education, they generally stated that different education should be provided according to regions and cultures. Participants expressed the aims

of multicultural education as learning about different cultures, respecting and tolerating differences, and gathering universal teachings under one roof. Participants stated that materials, museum trips and common values should be utilized while implementing multicultural education. At the same time, they also stated that reflecting on the student's life in line with the principle of close to far would lead to more permanent learning.

Social studies teachers generally consider themselves competent in the implementation of multicultural education. However, they expressed some problems encountered during implementation. These problems include lack of information, prejudice against different cultures, cultural conflicts, and lack of resources. However, social studies teachers generally stated that multicultural education should be provided in our country.

Conclusion, Discussion and Recommendations

When the results of the research are analyzed, it is seen that the participants have a common judgment that multicultural education is necessary. Although the participants were not able to define multicultural education in general terms, they were able to give clearer answers when asked about their thoughts on multicultural education. This may be due to teachers' self-efficacy towards the concept of multiculturalism. It was observed that some of the participants confused the concepts of multiculturalism and multicultural education. Participants who confused these concepts generally had a negative attitude towards the provision of multicultural education. Participants who expressed and perceived the concepts correctly showed more positive views about multicultural education. Here we

see that misconceptions also differentiate the views of teachers. It was seen that multicultural education has aims such as learning about different cultures, respecting differences and developing an understanding of tolerance.

When the social studies curriculum is analyzed, it is seen that the curriculum is not very suitable for multicultural education, but rather stays within the national and national framework. However, the Basic Law on National Education states: "To increase the welfare and happiness of Turkish citizens and Turkish society; on the other hand, to support and accelerate economic, social and cultural development within national unity and integrity, and finally to make the Turkish Nation a constructive, creative and distinguished partner of contemporary civilization." (Basic Law on National Education, 1973: Article 3). Although only the word 'Turkish society' is mentioned in the Basic Law on National Education, the inclusion of the phrase 'in unity and integrity', which is one of the objectives of multicultural education accepted by the participants, shows that our multicultural society is not ignored.

It is important that multiculturalism and multicultural education are first and foremost taught correctly. For this purpose, it is stated that the learning and teaching process in multicultural education should be built within the framework of common agreement in a way to promote cultural pluralism and respect for different cultures (Örten & Ünlü, 2013). In this context, it is seen that multicultural education should be provided within the framework of respect for differences.

As all participants emphasized, students should be made aware of the fact that multicultural education is a supportive element of unity and solidarity, not a divisive one.